

הכנסת העשרים וחמש

יוזמת : חברת הכנסת חוה אתי עטייה

פ/5217/25

הצעת חוק מגבלות על חזרתו של מורשע בעבירת אלימות חמורה לסביבת נפגעי העבירה,

התשפ"ה–2024

- מטרות
1. מטרתו של חוק זה להגן על נפגעי עבירת אלימות חמורה ולמנוע נזק נוסף שעלול להיגרם להם מהיתקלות תדירה בעבריין שפגע בהם, בלי לפגוע במידה העולה על הנדרש בזכויותיו של העבריין שביצע את עבירת האלימות החמורה.
- הגדרות
2. בחוק זה –
- "הורשע" – לרבות נאשם שבית המשפט קבע כי ביצע את העבירה, או שבית המשפט מצא כי עשה את מעשה העבירה לפי סעיף 15(ב) לחוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א–1991¹;
- "חוק סדר הדין הפלילי" – חוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב–1982²;
- "מוסד לימודים" – לרבות מוסד להכשרה מקצועית ומוסד להשכלה גבוהה כהגדרתו בחוק המועצה להשכלה גבוהה, התשי"ח–1958³;
- "נפגע" – אדם שנפגע בעצמו או קרוב ממדרגה ראשונה לאדם אשר מעשה האלימות גרם למותו;
- "עבירת אלימות חמורה" – עבירה לפי סעיף 300, 301(א), 305 או 329 לחוק העונשין, התשל"ז–1977⁴.
3. צו המגביל חזרת עבריין אלימות חמורה לסביבת נפגע עבירת אלימות חמורה
- (א) בית המשפט רשאי להטיל על עבריין אלימות חמורה, בצו, מגבלות על מגורים, עבודה או לימודים במוסד לימודים בקרבת מקום המגורים או מקום העבודה של נפגע העבירה או מוסד הלימודים שנפגע העבירה לומד בו(בחוק זה – מגבלות), אם שוכנע, לאחר שקיים דיון בעניין, כי יש צורך בהטלת מגבלות משום שלנפגע עבירת אלימות חמורה, עלול להיגרם נזק נפשי אם ייתקל תדיר בעבריין אלימות חמורה; בהחלטה לפי סעיף זה יביא בית המשפט בחשבון, בין

¹ ס"ח התשנ"א, עמ' 58.

² ס"ח התשמ"ב, עמ' 43.

³ ס"ח התשי"ח, עמ' 191.

⁴ ס"ח התשל"ז, עמ' 226.

השאר, את הפגיעה שתיגרם לעבריין אלימות חמורה בשל הטלת המגבלות.

(ב) בית המשפט יקיים דיון לפי סעיף זה לבקשת כל אחד מהמנויים בסעיף קטן זה:

- (1) נפגע עבירת אלימות חמורה או אדם מטעמו שקיבל הרשאה בכתב מהנפגע (בחוק זה – אדם מטעמו);
- (2) היועץ המשפטי לממשלה או נציגו;
- (3) תובע משטרתי לפי העניין;
- (4) עובד סוציאלי שמונה לפי חוק.

(ג) על אף האמור בסעיף קטן (ב), בית המשפט רשאי שלא לקיים דיון אף אם התבקש לעשות כן, אם נפגע העבירה או אדם מטעמו ביקש שלא לקיימו.

(ד) בקשה להטיל מגבלות על עבריין אלימות חמורה תוגש שנה לפני שחרורו מהמאסר או בתוך שישה חודשים לאחר שחרורו; ואולם בית המשפט רשאי לדון בבקשה שהוגשה בחלוף שישה חודשים משחרורו של עבריין אלימות חמורה ממאסר, אם מצא שיש צורך בכך מטעמים מיוחדים שיירשמו.

(ה) החליט בית המשפט להטיל מגבלות, יקבע את המגבלות כאמור בפסקאות (1) ו-(2) והכל במידה שאינה עולה על הנדרש כדי למנוע נזק נפשי לנפגע עבירת אלימות חמורה:

(1) יקבע את תקופת הזמן שבה יחולו המגבלות, ובלבד שהתקופה לא תעלה על 3 שנים; בית המשפט רשאי להאריך את התקופה מעת לעת לתקופות נוספות שלא יעלו על שלוש שנים כל אחת, אם שוכנע כי מתקיים האמור בסעיף קטן (א);

(2) יקבע את האזור שבו יחולו המגבלות, לפי נסיבות העניין; קביעת האזור תיעשה, ככל הניתן, תוך שמירה על סודיות המען של מקום המגורים או מקום העבודה של נפגע עבירת אלימות חמורה או מוסד הלימודים שנפגע עבירת אלימות חמורה לומד בו.

(א) בית משפט המקיים דיון לפי סעיף 3, רשאי למנות מומחה מטעמו אשר יחווה את דעתו בכתב על מצבו של נפגע עבירת אלימות חמורה; חוות הדעת תכלול הערכה של הנזק הנפשי שעלול להיגרם לנפגעי עבירת אלימות חמורה כתוצאה מהיתקלות תדירה בעבריין אלימות חמורה (בחוק זה – חוות דעת); בהחלטתו אם למנות מומחה, יביא בית המשפט בחשבון את עמדת עבריין אלימות חמורה.

מינוי מומחה
4. מטעם בית המשפט

(ב) מינה בית המשפט מומחה יחולו הוראות אלה:

(1) בעל דין לא יהיה רשאי להביא עדות נוספת של מומחה לעניין הנדון אלא ברשות בית המשפט מטעמים מיוחדים שיירשמו; התיר בית המשפט להביא עדות נוספת כאמור, יחולו עליה הוראות פסקה (4), בשינויים המחוייבים;

(2) נפגע עבירת אלימות חמורה שלגביו הוכנה חוות דעת לפי סעיף זה לא ייקרא להעיד בקשר אליה;

(3) בית המשפט יקבע את שכרו ואת הוצאותיו של המומחה והם ישולמו על ידי אוצר המדינה, ואולם אם שוכנע בית המשפט כי הדבר מוצדק בנסיבות העניין, רשאי הוא לקבוע כי הם ישולמו על ידי בעלי הדין או חלקם, ולקבוע את מידת ההשתתפות של כל אחד מהם;

(4) חוות הדעת תימסר לבעלי הדין, ובית המשפט ישמע כל טענה באשר לכתוב בה; בית המשפט רשאי להחליט, מטעמים שבטובת נפגע עבירת אלימות חמורה, שלא למסור לעבריין אלימות חמורה את חוות הדעת או חלק ממנה; החליט בית המשפט כאמור – יחולו הוראות אלה:

(א) בית המשפט יעביר לעבריין אלימות חמורה תמצית מהמידע העובדתי הכלול בחוות הדעת, ככל שניתן לעשות כן בלי לפגוע בטובת נפגע עבירת אלימות חמורה;

(ב) בית המשפט ימסור לסניגור של עבריין אלימות חמורה את חוות הדעת, ואם אינו מיוצג – ימנה לו סניגור לשם ייצוגו בהליך לפי סעיף קטן זה; הסניגור לא יעביר חוות דעת שנמסרה לו לעבריין אלימות חמורה;

(ג) על מינוי מומחה וחוות דעתו יחולו תקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט–2018⁵, אלא אם כן נקבע אחרת בסעיף זה או בתקנות שהותקנו לפי חוק זה;

(ד) מי שהגיע אליו מידע מחוות דעת או מעדות נוספת כאמור בסעיף קטן (ב)(1) ישמרנו בסוד, לא יגלה אותן לאחר ולא יעשה בו כל שימוש אלא לצורך ההליך המשפטי שבקשר אליו הוכן ובכפוף להוראות סעיף קטן (ב)(4), או באישור בית המשפט; העובר על הוראה זו, דינו – מאסר שנה.

⁵ ק"ת התשע"ט, עמ' 442.

5. הסכמה לבדיקה לצורך עריכת חוות דעת
- (א) בדיקה בידי מומחה לצורך מתן חוות דעת לא תיערך אלא בהסכמת נפגע עבירת אלימות חמורה.
- (ב) הסכמת נפגע עבירת אלימות חמורה שהוא אחד מאלה לבדיקה בידי מומחה לצורך מתן חוות דעת אינה טעונה אישור של האפוטרופוס:
- (1) קטין שמלאו לו ארבע עשרה שנים;
 - (2) פסול דין המסוגל לתת את הסכמתו;
 - (3) אדם שמונה לו אפוטרופוס המסוגל לתת את הסכמתו.
- (ג) בית המשפט רשאי לאשר עריכת בדיקה בידי מומחה כאמור בסעיף קטן (א) בקטין שטרם מלאו לו ארבע עשרה שנים, בפסול דין או באדם שמונה לו אפוטרופוס שאינם מסוגלים לתת את הסכמתם לבדיקה כאמור, אף אם האפוטרופוס סירב לעריכת הבדיקה, אם שוכנע בית המשפט כי עריכת הבדיקה היא לטובת הקטין, פסול הדין או האדם כאמור, ולאחר ששמע את האפוטרופוס ואת העובד הסוציאלי שמונה לפי חוק המטפל בענייניו של הקטין, פסול הדין או האדם כאמור.
6. סמכויות וסדרי דין
- (א) צו כאמור בסעיף 3 יכול שיכיל דרישה למתן ערובה כדי להבטיח את קיום המגבלות שנקבעו בו; תנאי הערובה, לרבות חילוטה, יפורטו בצו.
- (ב) הסמכות העניינית לדון לפי חוק זה תהא לבית המשפט שדן בעבירת אלימות חמורה.
7. עיון חוזר, ערר וערעור
- (א) עברייני אלימות חמורה שהוטלו עליו מגבלות לפי חוק זה רשאי לפנות לבית המשפט שנתן את הצו בבקשה לעיון חוזר אם נתגלו עובדות חדשות או נשתנו הנסיבות ממועד מתן הצו.
- (ב) נפגע עבירת אלימות חמורה או אדם מטעמו, וכן מי שביקש לקיים דיון לפי פסקאות משנה (2), (3) או (4) של סעיף 3(ב) (בסעיף זה – המבקש) רשאי לפנות לבית המשפט בבקשה לעיון חוזר בהחלטתו שלא להטיל מגבלות או לבטל מגבלות שהוטלו, אם נתגלו עובדות חדשות או נשתנו הנסיבות ממתן ההחלטה.
8. דיווח לכנסת
- (א) שר המשפטים ידווח לוועדה לביטחון לאומי של הכנסת אחת בשנה על יישומו של חוק זה; הדיווח יכלול, בין השאר, את כל אלה:
- (1) מספר הבקשות שהוגשו לפי סעיף 3, ומספר הצווים שבמסגרתם הטיל בית המשפט מגבלות;
 - (2) סוג המגבלות שהוטלו והתקופה שנקבעה להן, לרבות הארכת התקופה;

(3) אמצעים שננקטו בעקבות הפרת מגבלות שהוטלו לפי סעיף 3 ;

(4) נתונים בדבר העלויות לביצוע החוק, ובהם, בין השאר :

(א) עלויות מינוי מומחה לפי סעיף 4, ככל ששכרו והוצאותיו שולמו על ידי אוצר המדינה ;

(ב) עלויות העסקת סניגורים שמונו לפי סעיף 9.

(ב) דיווח ראשון יימסר לוועדת החוקה חוק ומשפט ולוועדת החוץ והביטחון של הכנסת בתום שנה ממועד תחילתו של חוק זה.

מינוי סניגור 9. (א) בית המשפט רשאי למנות סניגור לעברייין אלימות חמורה, אם שוכנע כי אין לו אמצעים לשכור סניגור לשם ייצוגו בהליך לפי חוק זה, וכי יש חשש ממשי כי בלא ייצוג כאמור ייגרם לו עיוות דין.

(ב) היה עברייין האלימות החמורה חולה נפש, ימנה לו בית המשפט סניגור לשם ייצוגו בהליך לפי חוק זה.

ביצוע ותקנות 10. שר המשפטים ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי, באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, להתקין תקנות בכל ענין הנוגע לביצועו, ובין השאר בעניינים אלה :

(1) הדרכים והמועדים להגשת בקשה להטלת מגבלות, בקשה לערעור, ערר או בקשה לעיון חוזר ;

(2) הדרך והמועד ליידוע הגורמים המנויים בסעיף קטן 3(ב) בדבר הגשת בקשה להטלת מגבלות ;

(3) דרכי פעולתו, שכרו והוצאותיו של מומחה.

ד ב ר י ה ס ב ר

מטרת הצעת חוק זו למנוע נזק נפשי נוסף שעלול להיגרם לנפגע עבירת אלימות חמורה אם ייתקל בעברייין שפגע בו לאחר שחרורו מהכלא.

לעיתים נפגע העבירה נותר לא רק חבול אלא גם מבוהל וחרד מהיום שבו העברייין ישתחרר ואולי יחזור לתקוף אותו, כך גם בני משפחתו של קורבן רצח. לכן, גם מבלי להתייחס להערכת מסוכנותו של עברייין אלימות חמורה המשוחרר, יש להתחשב בנזק הנפשי שעברייין אלימות חמורה עלול לגרום לנפגע העבירה, או לבני משפחתו הקרובים של מי שהעבירה גרמה למותו. חייבים לקחת בחשבון לא רק את הכוונה של העברייין לחזור ולפגוע בקורבנו או בבני משפחתו, בביתם, אלא גם במקום עבודתם או לימודיהם. האנשים שעולמם חרב עליהם באחת, נאלצים להסתגר בדלת האמות של ביתם כדי להימנע מטראומה קשה שתיגרם עקב מפגש עם מי שפגע בהם או ביקירם קשות.

מטרת חוק זה דומות מאד למטרותיו של חוק מגבלות על חזרתו של עברייין מין לסביבת נפגע העבירה, התשס"ה–2004. חוק זה, מאפשר הן לנפגע העבירה והן לנציג המדינה לפעול באופן בצורה

אקטיבית על מנת להרחיק אדם שהורשע בעבירת מין מסביבת המגורים, העבודה או הלימודים של נפגע העבירה על ידי הגשת בקשה למתן צו מבית משפט. הטעם לכך נובע מההבנה כי היתקלות, אף אם אקראית, עלולה להסב נזק חמור לנפגע העבירה, המתווסף על הנזק והפגיעה שנגרמו לו מעצם העבירה, ולהשפיע באופן שלילי ביותר על ניהול שגרת חייו בצורה תקינה.

מתן צו לפי הצעת חוק זו אינו מותנה בהערכת המסוכנות של עבריין אלימות חמורה, אלא מאפשר לבית המשפט להורות על הטלת מגבלות על כל עבריין אלימות חמורה שביצע את העבירה בהיותו בגיר והורשע בה, וזאת אם סבר כי ייגרם נזק נפשי לקורבן העבירה כאשר עבריין אלימות חמורה יתגורר בקרבת מגוריו או יעבוד בקרבת מקום עבודתו או במקום לימודיו.

באיזונים שיש לבצע בין הקושי והפגיעה בחופש התנועה, העיסוק והאוטונומיה שייגרמו לעבריין אלימות חמורה המשוחרר, לבין הנזק הנפשי שייגרם לנפגע העבירה מהיתקלות בעבריין, ראוי לבכר את הרחקת עבריין אלימות חמורה מהקרבות או מבני משפחתם של נרצחים.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
ט"ו בכסלו התשפ"ה (16.12.2024)